

veliki pesniki vseh časov in vseh narodov, a niso je še rešili do današnjega dne. Pod ljubezni blagodejnimi žarki so stvarili svoje neumrjoče umotvore, cvet človeškega duha. Ljubezen je tista večnoživa in večnomlada boginja, ki smehljaje poda svojo vodečo roko vsakemu umetniku, ki ima sploh kaj izvirnega, elementarnega, samostvornega duha. Te boginje še nikoli ni žalil noben umetnik, da bi se ne bila maščevala, in nikoli nobeden je ni slavil, da bi ga ne bila stoterno odškodovala. Genijalni Lessing je spisal celó tragedijo brez ženskih vlog. Spodletelo mu je! Kdo dandanes pozna, kdo dandanes čita njegovega „Filota?“ Nihče! Nikoli se ni polastil človeških src, nikoli se jih ni mogel polastiti, ker ta tragedija nima duše, srca — ljubezni. A Göthejevega „Wertherja“ so celó Kitajci preložili na svoj jezik ter ga upodobili na svoje porcelanske posode! Shakespeare je velik, a nobena njegovih tragedij mu ni pridobila tako močno in toliko milijonov človeških src, kakor njegov Othello in njegova Desdemona, njegov Romeo in njegova Julija.

Kaj sva govorila še dalje, tega, gospod urednik, ne morem povedati; kajti bojim se, da bi potem slovenski cerkveni list spet ne razglašal urbi et orbi, kakor je to storil pred nekoliko tedni, da „Ljubljanski Zvon“ piše same — „kužljive prismodarije“.

Književna poročila.

I.

Dr. Fr. S. Krauss: Sitte und Brauch der Südslaven, Wien, 1885. 8, XXVI. 682 str.

Južni Slovani so postali v novejšem času predmet občnega zanimanja. Odkar pojema turška oblast nad temi narodi ter se smejo brez spon in verig v svoji naravni moči in krasoti kazati, gleda začudena Evropa dan na dan nove prikazni. Šege, navade, socialne uredbe, o katerih se ljudem še sanjalo ni, razkrivajo se ter zanimajo vsakogar, ki ima priliko, pobliže jih ogledati. V teh jugoslovanskih običajih nahajamo z vestno točnostjo ohranjenih mnogo starodavnih, nekdam menda pri vseh indoevropskih narodih običajnih naredeb in naprav. In bolje nego vsi stari pisci ter arhivi s svojimi akti ti predočujejo te institucije, katere so ostale tako dolgo nepoznate, kakor da bi bile z lavo in pepelom zakrite, ter se sedaj polagoma odkrivajo. Iz te množine svetu jedno ali drugo stran opisati, bilo je in bode zmerom hvalevredno delo. Zanimalo bode kulturnega

historika, kakor socijologa in antropologa ter — last not least — tudi jurista.

Če kje, tukaj velja Goethejevo „greift nur hinein in's volle menschenleben, und wo ihr's packt, da ist es interessant.“ Goethe je bil tudi med prvimi, ki so spoznali naravno krasoto tiste strani jugoslovanskega življa, ki še dandanašnji najbolj slovi, namreč narodnega pesništva. Pozneje je učeni svet zasledil bogatost južnih Slovanov gledé njih pravnih običajev. Posebno o teh velja, da so jih izkápali ter občudovali, kakor pod lavo skrita rimska mesta. Komaj se je poznanje in čislanje narodnega slovanskega prava nekoliko razširilo, že se obrača pozornost na novo stran bogatega jugoslovanskega življa: jugoslovanska narodna ornamentika, ali v širjem pomenu: jugoslovanski narodni obrt zavzema izza nekoliko let častno mesto med svojimi tovariši. Stroka, s katero se je literarno začel baviti pred nekaj leti nevešč samouk — ako se ne motim, bil je milar v Zagrebu — je dandanes že tolikanj važna postala, da se strokovnjaki v umetnostni zgodovini prav resno pečajo ž njo. Ta stroka si bode priborila med inostranci tudi največ občudovalcev, ker ne potrebuje ne popisov, ne komentarov. Posamezne komade narodnega obrta jugoslovanskega pokaži, kjer hočeš, v kaki razstavi sodečemu občinstvu; kdor zna gledati, spoznal bo njegovo važnost.

Na slabšem sta v tem oziru narodno pesništvo in narodno pravo. Tema je treba za tujce prevodov, razlaganj, tolmačenja. Gotovo pa prestava narodne pesmi ne doseza prirodne lepote izvornikove, kakor moremo tudi narodne pravne institute tujcu in v tujem jeziku prav težko povoljno tolmačiti. In vendar je bilo treba to poskusiti. Tujci, posebno Francozi, pri katerih je že razcvelo primerjajoče pravoznastvo, ter Angleži, kateri nahajajo v Indiji mnogo starodavnih, prikaznim po slovanskem jugu odgovarjajočih uredob, začeli so se zanimati za stvar. Odličen strokovnjak na tem polji, prof. Sumner-Maine v Oksfordu n. pr. toži, ka mu dotična literatura ni pristopna, ker jezika ne razume; obžaluje, da so mu Bogišičeva preiskavanja „cachées par le voile d'un langage qui dérobe malheureusement à notre génération les trésors de la littérature slave.“

Slovanska literatura v ti stroki pa ni ravno majhna; če tudi ne povse kvalitativno, barem kvantitativno presezamo ž njo marsikateri drug narod. Za to so se tudi našli, komaj da je Bogošičev „Zbornik“ ugledal, beli svet, prelagatelji, kojih je natecanje menda le zavoljo tega nevspešno ostalo, ker jim ni zadostovalo, podati Bogišičevo delo v kolikor možno dobrem prevodu, ampak dodavali so svojega, prenarejevali in — popačili so original. Takoj pravi izmed njih — Feodor Demelić —, ki je skušal Bogišičevo knjigo preložiti na francoski jezik, ni bil srečen s svojim pod-

Domov se ni vrnil, ampak k sosedu je šel, k mlademu Matevžku, in tam hiral v jezi in sovraštvu do sina svojega. Tožil ga je, a sodbe ni čakal.

Danes mu zvoní gori pri podružnici sv. Miklavža in jutri ga bodo zagrebli v rujavo prst tam blizu starega njegovega.

Književna poročila.

I.

Dr. Fr. S. Krauss: Sitte und Brauch der Südslaven, Wien, 1885. 8, XXVI. 682 str.

(Dalje.)

Namen te knjige je torej: objaviti pravne običaje in navade, ki živé med južnimi Slovani ter so se opisali v teku zadnjih osemdeset do sto let. S preteklimi časi, z zgodovinsko podlago denašnjih razmer se pisatelj ni maral baviti. „Nicht aus alten vermorschten handschriften von evangelienübersetzungen und den statuten verschiedener gemeinden und duodezherzogthümer wollte ich ein gewohnheitsrecht der Südslaven herauspintisiren . . .“, ker njemu, kakor sam trdi v blagodonéči in izborni svoji pisavi, učenjaku ni za to, „fremden quark zu excerpiren, compiliren und commentiren“.

Le jedenkrat je napravil iznimek. V drugem poglavji knjige svoje nam podaja zgodovinske črtice o župi, plemeni in občini. Ko sem prečital to poglavje ter spomnil se pri tem besed v predgovoru, s katerimi pisatelj sam proslavlja ta oddelek knjige svoje, nisem znal, bi se li čudil, ali smijal takemu početju. „Man sieht dem capitel die grosse gedankenarbeit nicht leicht ab . . .“ pravi Krauss. A komu, ki se je le količkaj ogledal v zgodovini slovanskega prava, ni takoj jasno, da je vse poglavje le plitev, nikakor ne vesten ter ne točen izpisek iz Brašničevih sestavkov o župah ter o municipijah, objavljenih v „Radu“. In ti izpisi so tem slabejši, ker pogrešamo mi pisatelji — knjiga njegova to dokazuje — o stvári vseh svojih študij. Da mu n. pr. očaka slovanskih pravnih historikov, Maciejowskega knjiga, ki pa ni tako brez vse vrednosti, kakor trdi Krauss, še po naslovu ni natanko znana, to le mimogredé omenjam. Da bi bil pisatelj pogledal v katero koli knjigo o zgodovini slovanskega prava, imelo bi drugo poglavje njegove knjige povse drug značaj. Malenkost je menda, toda pisatelju o jugoslovanskem pravu ne bi se smela pripetiti, da se prvi jugo-

slovanski župan ne imenuje v virih še le v 11. stoletji, ampak že l. 777. Bil je slučajno Slovenec, zbog tega ga Brašnić ne imenuje, ker je pisal le „o župah u hrvatskoj državi za narodne dinastije.“ To pa Kraussa ne moti, ampak Brašnićeve trditve o Hrvatih uporablja kar za vse južne Slovane. O posebnostih pri Slovencih ničesar ne vé. Kako je pisatelj uporabljal Brašnića, naj kaže sledeči primer. Na strani 21. knjige svoje piše Krauss, ne da bi imenoval svoj vir, tako-le: „Das verhältniss der gleichberechtigung zwischen dem knez und den übrigen župani erlitt auch dann keine wesentliche wandlung, als der kleine kroatische bundesstaat in engere beziehungen zu dem Karolingerhofs getreten. Die kroatischen knezovi Trpimir (in der zweiten hälfte des IX. jahrhunderts) und Muncimir suchten wohl deutsche einrichtungen daheim einzuführen, doch konnten sie nur im einverständnis mit den župani aenderungen vornehmen. Unter knez Tomislav und seinen nachfolgern im 10. jahrhundert erstarkte immer mehr die machtstellung des knez und in demselben masse schwand die macht der župani dem knez gegenüber, dem sie nicht mehr als gleichberechtigte, sondern als unterthanen galten.“ Brašnić pa piše v „Radu“, XXV, stran 32: „Ovaj odnošaj ostade u bitnosti i tada nepromienjen, kada kneževska oblast u Hrvatskoj doticajem se zapadom, poimenice pako s dvorom karolinžkim ugleda zadobi te si odonud prisvoji uredbe, potekše iz germanskih nazora o kraljevskoj vlasti: sve bo što su knezovi Trpimir i Muncimir činili kano glave države, činili su sdogovorno sa župani. Za Tomislava i njegovih nasljednika učvrsti se jačanjem državnoga bića i vanjskimi uplivi središnja vlast. Uslied toga izgubiše rodovi i župe po malo dosta toga od svoje prvašnje samovlasti, sada se promieni pojam časti i pravni odnošaj župana naprama kralju: župani stupiše u mnogo tješnji odnošaj naprama ovomu, te bijahu većma njegovi podanici, nego li braća.“

Dà, dà, kdor dotične literature ne pozná, „der sieht dem capitel die grosse gedankenarbeit nicht leicht ab.“ Svojim čitateljem pa mi razven tega vzgleda ni treba podajati drugega, da morejo sami oceniti to stran Kraussove knjige.

A pustimo to. Pisatelj sam polaga največjo važnost na tisti del svoje knjige, ki se peča s sedaj živečim običajnim pravom. Kakor mikavno bi torej tudi bilo, natanko ga zasledovati v zgodovinskih njegovih preiskavah, vendar se temu odrekamo.

Na podlagi znanih zbirk narodnih jugoslovanskih šeg opisuje Krauss pravne razmere v zadružni „kući“, prehaja potem s poglavji, ki imajo za znanstveno knjigo čudne napise: „liebesleben“, „liebeszauber“, „liebesentzweiung“, „die wahl für's leben“ itd., na razmerje v posamezni obitelji,

med možem in ženo, otroki in roditelji. H koncu svoje knjige še govori o sorodstvu, kumstvu, pobratimstvu in gostoprimstvu.

Bogato snov je porabil tako, da v vsakem poglavju uvodnim stavkom, v katerih je pisatelj namenjen podati tako rekoč vodilo vsemu sestavku, nasledujejo od besede do besede prestavljena poročila „unserer gewährsmänner“, to je Bogišičevih poročevalcev, katera poročila se nahajajo lepo zbrana v „Zborniku sadašnjih pravnih običaja u južnih Slovena.“ Ta poročila podajajo malodane dve tretjini stvarne tvarine v Kraussovi knjigi. Njim se pridružavajo poročila iz nekaterih knjig, ki so izšle po Bogišičevem zborniku — posebno iz Vuk Vrčevičevih —, poleg tega je uporabljen še kak drug že tiskan vir in le tu in tam pride katera malenkost, ki še do sedaj ni bila objavljena. Tvarine, ki jo obsezajo ta poročila, ni treba ocenjevati. Ker je, kakor sem omenil, z malimi iznimki skoraj vse že objavljeno, je tudi vsakdo, komur je mari za stvar, že po predelanji izvirnikov razsodil: koliko verodostojnosti gre temu ali ónemu poročevalcu, kaj odgovarja bolje narodovemu prepričanju, kaj je tujega itd. Nasproti Kraussovi knjigi se nam vriva torej le vprašanje: kaj je pisatelj s tako obilno tvarino počel, kako jo je porabil?

Najprej jedne stvari ne morem zamolčati. Neprijetno me je prijelo, ko sem, čitajoč predgovor, zapazil, da pisatelj v naglici še toliko ni utegnil, da bi naslov Bogišičevega „Zbornika“, brez katerega Kraussova knjiga nikdar ne bi bila zagledala luči sveta, vestno preložil v nemščino. „Der sammler (sic) zur zeit noch bestehender rechtsgewohnheiten bei den Südslaven“ imenuje Krauss, kadar naslov navaja nemški, tisto knjigo, katere naslov je nje pisatelj sam prevel v latinščino s „collectio consuetudinum juris etc.“ Da Kraussova prestava nima pravega zmisla, je ravno tako očitno, kakor da bi najnavadnejša hvaležnost proti tistemu, od katerega truda se redí njegova knjiga, tudi v tem zahtevala večjo točnost.

Krauss sam prizna gledé „Zbornika“, da je uporabil veliko njegove snovi; žal, da je to storil na tako nesrečen način. Ako namreč podaja poročila iz „Zbornika“, tedaj ga je, ne vém, kako bi dejal, nekako sram, pri vsaki malenkosti povédati, da je iz „Zbornika“. Vzemimo n. pr. 15. poglavje Kraussove knjige: „o doti“, str. 272. do 298. Ako odračunim šest strani obsezajoč prenatis jedne pripovedke iz Vrčevičeve knjige „Niz srpskih prip.“ ter odlomke iz narodnih pesmij, ki so vpleteni, ostalo je vse, kar je namreč stvarnega, posneto iz „Zbornika“ in po nekoliko iz Bogišičeve razprave „o važnosti sakupljanja narodnijeh pravnijeh običaja kod Slovena.“ Trideset stvarnih podatkov iz raznih krajev slovanskega juga je v tem poglavju iz Bogišičevega „Zbornika“ posnetih, in trikrat je mimogredé omenjeno, da je dotično poročilo iz „Zbornika“. Pri sedemindvajsetih poro-

čilih tega ni, ampak bere se le opazka: „unser gewährsmann N. N. berichtet . . .“ ali kaj jednakega. Pri tem se pisatelju večkrat pripeti smešna nezgoda, da h koncu še ne vé, kdo je prav za prav njegov porok: „Vukalović oder Sredanović, wir wissen nicht genau, wer von den zwei unser gewährsmann ist, sagt . . .“ Kadar pa pisatelj pové, da je ta ali óni podatek iz „Zbornika“, prav redkokrat dostavlja tudi stran, tako da je poraba knjige prav težavna. Navidezno bi bil vtis, ki ga knjiga dela na prvi pogled, rekel bi po zunanji obliki svoji, menj ugoden, ako bi na vsaki strani nekaterikrat čitali Bogišić: Zbornik pag. . . ., ali pa Bogišić: o važnosti etc. pag. . . ., konečno bi pa pisateljski vésti le bolje ugajalo. Ako namreč človek čita: „ich hebe diesz hervor, weil meine quellen und zumeist die berichterstatter im „Zbornik“ in dieser hinsicht nicht genau unterscheiden“, mora to napraviti nánj vtis, da so „berichterstatter des Zbornik“ le tisti, pri poročilih katerih se „Zb.“ ali kaj jednakega dostavljenega nahaja, ter da so „meine quellen“ vsi, katere sicer nazivlja „unsere gewährsmänner“ itd. Toda ljuto bi se varal, kdor bi to mislil.

Pa tudi to hibo, kakor pomanjkanje novega bi prezrli. Konečno vendar nima vsakdo prilike nabrati mnogo novega, za narodopisje znamenitega gradiva. Za južne Slovane nabranega ga je že toliko, da smo prav hvaležni vsakomu, ki se potrudi, podati iz tega kaj tujcem, da nas bolje spoznavajo. Le preradi uporabljamo v takih slučajih tisti stavek iz morskega prava „le pavillon couvre la cargaison“ — zastava, pod katero jadraš, brani tudi tvoje blago —. Kjer pride narodnost vmes, kjer gre za razširjevanje znanja o južnih Slovanih pri tujcih, smo s hvalo vsi takoj pripravi, ter radi preziramo nedostatke. Vendar to smemo storiti le do neke meje. Ako namreč pisatelj predmet tako lehkomišljeno in površno obravnava, kakor se to godí v Kraussovi knjigi, ob jednom samega sebe zmerom proslavlja ter z nekim usmiljenim ponosom gleda na druge siromake, ki so se pred njim — své povse na kriv način — drznili pečati s tem predmetom, treba nam je biti malo natančnejšim.

Odkod je dobil pisatelj tvarino za svojo knjigo in kako jo uporablja, povédal sem že. Omenjal sem tudi, da se med posameznimi podatki navajajo kot vez mnogokrat narodne prislovice ali pa odlomki iz narodnih pesmij. Med njimi se vrste pisateljeve opazke, ako ni že na početku dotičnega poglavja navédel dovolj obširno svoje mnenje ob institutih, kateri se v njem opisujejo. Zisteme nima in zbog tega je težko v kratkem splošno sodbo izreči, stran za stranjo pisatelju slediti pa tukaj vendar zavoljo prostora ne morem.

V uvodnih stavkih, kakor sploh v opazkah svojih se le prerad poetično izraža. Ker pa sam čuti, da bode ta način pisateljevanja našel mnogo

nasprotstva, opravičuje se ter pravi, da ne mara za mnenje, katero imajo „viri illustrissimi“, kateri se bojda ne menijo za „das lebendige, gegenwärtige“, ampak trdijo, da „wer derlei zu beschreiben und zu ergründen sucht, ist ein „literat“, also ein „oberflächlicher, unwissender mensch“. Da to pojasnim, hočem podati v poskus začetek 16. poglavja — „die wahl fürs leben —“, ki počimlje tako-le: „Eingebracht ist die fechsung. Hoch aufgeschichtet stehen um das haus herum die heukogel. Die pferde, kühe, schafe und ziegen glänzen vor wohlbefinden. Behaglich streckt sich der haushund vor der schwelle aus und blickt unverwandt auf den domačín. Dieser sitzt auf einem steine in der hausflur und schmaucht gemüthlich aus seiner stummelpfeife.“ Po tem poskusu se menda ne bomo več hudovali na urednike nemških zabavnih listov, ki, kakor Krauss na str. 644 bridko toži, nečeje objaviti neke hrvaške pripovedi, katero je on predelal. Pomislite: „seit einem jahre kugelt sich (?) das manuscript in verschiedenen redactionen herum . . .“ Da, da, ti presneti uredniki nimajo razuma za jugoslovanski humor! (Dalje prihodnjič.) Dr. Janko Babnik.

II.

Jezičnik.

Knjiga slovenska v XIX. veku. A. Spisal J. Marn. XXIII. leto. Natisnil in založil Jos. Rudolf Milic. V Ljubljani 1885. 8, 94 str. Cena 60 kr., po pošti pod križnim zavitkom 65 kr.

Kakor znano, jel je Jezičnik razpravljati z XXI. tečajem knjigo novoslovensko od srede 16. do konca 17. stoletja, XXII. tečaju njegovemu so bili predmet književniki slovenski preteklega veka, XXIII. letnik pa se bavi s slovstvom slovenskim skoraj do srede 19. stoletja ter nam opisuje književno delovanje petdeset več ali menj znamenitih pisateljev. Z velikim veseljem mora pozdravljati vsak prijatelj slovenske knjige i to zadnje (po lanskem „Učiteljskem Tovarši“ ponatisneno) delo učenega g. profesorja; saj je dičijo z jedne strani vse, v „Ljubljanskem Zvonu“ že večkrat pohvalno omenjene prednosti pisateljeve, z druge strani pa mora snov sama, razpravljajoča slovstvo našega veka, obradostiti in z nekakim ponosom naudati srce vsakega rodoljubnega Slovenca, ako jo primerja z žalostno tvarino zadnjih dveh „Jezičnikov“. Kajti iz posameznih književnikov te dobe na „razgled“ postavljeni posnetki očitujejo nam dovolj jasno in neovržljivo, da se naša mila materinščina v kljub vsemu ponemčevalnemu pritisku preteklih vekov, v kljub vsem drugim neprilikam in oviram ni dala zatreti, ali „brevis manu“ iztrebiti, da je marveč ravno v našem stoletju po umnem likanji domoljubnih móž lepo napredovala in se v kratkem času tako krepko razvila, da ji v tem obziru niti v večjih, svetovnih literaturah ni najti primere.

Metlika 64, Krka 63, Spodnja Idrija in Zatičina po 62, Črnomelj in Naklo po 61 — tedaj fare 10 različnih dekanij.

Farâ s 70—80 člani imamo na Kranjskem 8, te so: Višnja Gora z 79, Bohinjska Bistrica s 77, Brézovica pri Ljubljani in Postojina s po 76, Smlednik s 75, Logatec s 74, Rudnik z 72 in Št. Rupert z 71 udi — fare 7 različnih dekanij, le ljubljanska dekanija ima namreč dvoje tacih farâ.

Fare z 80—90 člani so le še štiri, namreč: V cirkniški dekaniji Bloke z 89 člani, v kamniški dekaniji Mengeš s 86 člani, v postojinski dekaniji Hrenovice s 85 člani in v novomeški dekaniji Novo Mesto samó z 82 člani.

Farâ z 90—100 članov je zopet šest, namreč: V kranjski dekaniji Tržič z 99 in Cerklje s 95 člani, dekanija in mesto Kamnik s 97 člani, dekaniji Moravče in Trnovo s po 95 člani, in Ig v ljubljanski dekaniji tudi s 95 člani.

Književna poročila.

Dr. Fr. S. Krauss: Sitte und Brauch der Südslaven. Wien, 1885. 8, XXVI 682 str.

(Dalje.)

Vsa ta stran Kraussove knjige nas torej le k smehu sili; resnejša pa je druga, kjer izkuša pisatelj stati na realnih tleh znanosti. Bojim se namreč, da bodo tuje, ki v roke dobijo to knjigo, katere pisatelj trdi, da v nji uporablja rezultate domače, jugoslovanske vede, po nji sodili naše znanstveno stanje, in zoper to treba se nam je z vso silo ter z vso odločnostjo braniti. Krivi nazori in nedostatnosti v knjigi tega pisatelja, ki piše knjigo o jugoslovanskem običajnem pravu, ne da bi imel — kar kaže vsaka stran njegove knjige — sploh kaj juridičnega znanja, morajo se brezobzirno razkriti, da ne postanemo sodeležni takega znanstvenega delovanja. Kdor hoče pisati o pravni tvarini, moral bi vendar poznati vsaj elemente prava in sicer pravne zgodovine, kakor tudi prava, ki je dan današnji zakonito po deželah, za katere hoče dotičnik opisovati običajno, prvemu premnogokrat le nasprotno pravo. Toda človek, ki ima o proglašenju koga za mrtvega in o dovolitvi drugega zakona tako zmedene in krive pojme, kakor se razkladajo na strani 231. Kraussove knjige; človek, ki je v stanu zapisati stavek „die Kinder sind gemeinschaftliches eigenthum

der ehgatten“, ter še mnogo jednakega, tak človek naj vendar ne bi pisal juridičnih knjig!

Kaj pa naj porečem k temu, da mož, ki piše o jugoslovanskih pravnih običajih, za pravoslavne ali staroverce rabi izraz — „alkatholiken!“ — In to ni menda pogrešek, ki mu je samó v naglici ušel izpod peresa jedenkrat, dvakrat — 682 strani obsežajočo knjigo v petih mesecih pisati, ni malenkost — ampak prav pogostoma srečaš v knjigi to pošast. Res, to preseza vse! Do sedaj sem mislil, da mora vsakdo, ki hoče ziniti o južnih Slovanih — tudi ako sam ni kristjan — barem o ti tako važni, ali ob jednom vsakdanji osnovni resnici biti poučen in poznati razloček med izrazi „altgläubige“ ali „orthodoxe“ in — „alkatholiken“. Znanstvena vrednost omenjenih uvodov posameznih poglavij je primerna označenemu Kraussovemu juridičnemu znanju. V ilustracijo nekaj primerov. V šestem poglavju obravnava pisatelj razmere posameznih članov zadrúžne kuće med seboj ter zadrugi nasproti, in tako le pričinja: „Im allgemeinen theilen sich die mitglieder sowohl einer hausgemeinschaft als einer separatfamilie in jüngere und ältere, erwachsene leute, oder in verheiratete und unverheiratete ein.“ Ne gledé na to, da ta temeljita razdelitev prav ničesar ne pové, ugovarja ji Krauss sam na naslednji stráni, kjer meni, da podaja Krstić „die richtigen und allein zuverlässigen anschauungen des volkes“. Omenjeni Krstić pa piše v „Zborniku“ na stráni 72., da narod zadrugarje tako-le deli: „muško: dete do 15, momak do 20, gjetić do 40, čiča do 50, a gjed do smrti“, in ravno tako podaja Krstić narodovo razdelitev glede ženskih. Kaj je vendar Kraussa napotilo, da si je, malo da ne na ravno isti stráni, tako v protislovji?

Na stráni 120. svoje knjige izkuša pisatelj podati razloček med zadrúžno ter inokosno kućo s tem-le: „die grosse hausgemeinschaft (juristi ne poznamo „grosse“ ter „kleine hausgemeinschaft“) unterscheidet sich von der engeren familie wesentlich dadurch, dass ihre mitglieder, nicht wie in der engeren familie, im ersten, sondern im zweiten, dritten oder fünften, oder gar noch in weiterem grade einander blutsverwandt sind.“ Možu, ki piše o jugoslovanskih pravnih običajih, je torej bistvo zadrúge še povse nejasno. Zbog tega se ne čudim zmedenim opazkam gledé „diobe zadrúge“ na ravno tisti stráni.

O „diobi“ ali delitvi zadrúge pravi Krauss, da se vrši — samó ob sebi se ume, da jemljemo le narodovo mišljenje, ne pa kodifikovano pravo v poštev — po kolenih (in stipites) ne po odraslih moških glavah, katere broji zadrúžna kuća (in capita), ter se zeló huduje na jednega Bogišičevih poročevalcev, ki pravi, da bi bila po narodovem načelu jedino le delitev in capita pravilna. „Das ist gewiss nicht die rechtsanschauung

des volkes. Gesetzt den fall, in der hausgemeinschaft H leben die enkel dreier brüder A, B und C. A und B sind gegenwärtig nur durch je einen männlichen nachkommen vertreten, während von C fünf erwachsene männliche enkel leben. Wie kämen die nachkommen A und B's dazu, ihr grossväterliches erbe (!) (baština) von den nachkommen C's sich verkürzen zu lassen? To Kraussovo modrovanje je primerno načelu rimskega dednega prava, katero je dandanes merodajno, toda za slovansko pravo je argumentacija Kraussova popolnoma kriva. Med temeljnimi razločki, ki se nahajajo med slovanskim in rimskim pravom, je namreč tudi ta, da slovansko pravo ne pozna osebne lasti ob nepremičninah. Nepremičnine niso last posameznih članov, ampak vse združne kuće. Pravica vseh članov do stožera je jednako velika, toda ta pravica se v svoji aktualni moči pokaže le pri delitvi zadruga. Za njenega obstanka gospodarijo skupno; ako jeden umre, gledé njegovega dela ne nastopi nasledno ali dedno pravo, ampak ostalim — se vé le moškim članom, o katerih sploh je tukaj le govor, priraste njegov delež. Ko pride do delitve ali „diobe“, pa dobijo — naravna posledica opisanih nazorov — vse odrasle moške glave, katere broji zadruga, jednake deleže. Narodovemu mišljenju odgovarja jedino le „dioba po odraslijem muškijem glavama“, to nedvojbeno nasleduje iz združne narave, in jedino to odgovarja upravi zadruga.

Pa še z druge strani pridemo do rezultata, da je Krauss zastopal povse površno ter krivo mnenje, ko je princip, katerega je našel v „Zborniku“ na str. 333. do 335. v Magudovem poročilu izraženega, proglasil za slovansko pravno načelo. Magud in za njim Krauss trdi, da pri delitvi združnega imetka „počinju s tijeh članova, o kojima se sjećaju, da je razgranjenje koljena s njih počelo“. Pri tem se povse prezira, da je le premnogo zadrug, v katerih je po mnogo udov, ki med seboj niso prav v nobenem sorodstvu. Kako naj se tukaj „po koljenima“ deli, če pa sorodstva ni? To, da so tudi take zadruga obične, in da za zadrugo sploh sorodstvo njenih članov nikakor ni bistveno, je menda Kraussu novost, kakor marsikaj drugega v tem vprašanji, pri čemer je le škoda, da te novosti ni zvédel prej nego je začel pisati knjigo svojo.

Iz zgodovine slovanskega prava ne bom izkušal Kraussu dokazovati njegovih trditev, saj sem že omenil, da on souverainno zaničuje zgodovinska preiskavanja. Omenjam zavoljo tega le, da mora človek, ki natanko pregleda in premisli to, kar poroča Bogišičev poročevalec iz Stubice na str. 18., 25. in 333. „Zbornika“, ter s tem primerja na str. 426 v Književniku III., v Bogišičevem sestavku „o važnosti sakupljanja itd.“ se nahajajoča poročila, priti do zgoraj označenih nazorov. Če se pisatelj potruди pregledati Bogišičevo najnovejšo publikacijo „de la forme dite ino-

kosna de la famille rurale chez les Serbes et les Croates“ — ki pa se, mimogredé omenjeno, temelji v prvi vrsti le na poročilih „Zbornikovih“, torej zajema iz vira, ki je tudi g. Kraussu bil na razpolaganje — razvidi, da jurist iz tega materijala povse druge sklepe izvaja nego on, da je sploh pisatelj v mnogih prevažnih vprašanjih celó drugih nazorov kakor juristi. In kaj je temu krivo? To, da pisatelj nima dovolj juridičnega znanja, da bi mogel presoditi, kaj odgovarja sestavu slovanskega prava, kaj pa je tuje. To ali óno, kar pisatelju posebno ugaja, ker odgovarja nekako bolje našemu, institutom rimskega prava privajenemu čutu, zdi se mu narodno in na drugi strani je spet pripravljen, kakov posamezen slučaj, ki je nastal menda le v fantaziji poročevalčevi, ali izvira le iz slabega znanja veljavnega prava, smatrati za javljenje pravnega čuta narodovega, za starodavni pravni običaj.

Podal še bi lahko več primerov za temeljito Kraussovo juridično znanje, ker pa ne maram čitateljev plašiti, mislim, da to, kar sem omenil, opravičuje ostro obsodbo Kraussove knjige. Čuditi se res moramo Kraussovemu početju. Dananes, ko imamo o slovanskem pravu že toliko knjig, ni ravno težavno temeljito se poučiti vsaj o najpotrebnejših rečeh, prej ko se odpraviš na tako delo. Ako že pisatelju niso bile pristopne razne ruske ter poljske in češke knjige o slovanskem pravu, naj bi bil barem pregledal Jirečekovo nemško delo „das recht in Böhmen und Mähren“. Gotovo bi bil plod tega truda nekak boljši sistem in sodba o knjigi, ki bi imela povse drugo lice, glasila bi se drugače. Zakaj li ni tega storil? Menda iz tistega uzroka, katerega navaja za to, da on, spretni predstavljalec narodnih pesmij, dveh pesmij ni preložil sam, ampak jih podaja v Kapperjevem prevodu. Storil je to, kakor — karakteristično dovolj — sám pripoveduje: „aus trägheit“!! — S tem bi lahko končal. Pa da se mi ne bode očitalo, da sem ocenil knjigo samó z juridičnega stališča, v tem ko jo pisatelj le kot popis jugoslovanskega običaja pošilja v svet, oglejmo si jo še od te strani.

Kakor sem že večkrat omenil, bilo je pisatelju ogromno gradivo na razpolaganje, s katerim bi si, da ga je vestno porabil in skrbno uredil, lahko pridobil mnogo slave med nemškim učenim svetom. Da se mu to ni posrečilo, zaprečila je poleg že toliko grajane površnosti pisateljve tudi neka čudna lastnost, da svojo osebo povsod, kjerkoli more, naprej sili. Povsod nam vsiluje sebe in svojo sodbo ter obsoja vse, karkoli mu prihaja pod roke. Čudim se res, da o Bogišičevem spisu „o važnosti sakupljanja itd.“ prav usmiljeno priznava „als quellenverzeichnis ist das schriftchen wohl noch zum theile werthvoll“, no saj je tudi snov iz te knjige zajemal, posebno v poglavjih o pobratimstvu in o gostoprimstvu.

Da mu razdelitev snovi v „Zborniku“ ne ugaja, je umevno; Kanitza v predgovoru ter pozneje jedenkrat prav neusmiljeno zmane; krega vse dozdaje predstavjalce srbskih narodnih pesmij, pismeno hrvaščino naziva „gallimathias der schriftsprache“; I. Mažuraniću očita, da menda ni sam spisal Čengić Age, itd. Skratka, z vsem svetom se krega. Na naravnost nečuven način pa govori o Puklerji, ki je spisal knjigo o ženitbenih običajih pri Hrvatih. Očita mu, da je le iz virov že tiskanih nabral gradivo za svojo knjigo ter da ne podava ničesar novega — potem pa mu je ravno tista knjiga, oziroma v nji objavljena poročila za bosanske ženitbene običaje „eine hauptquelle“. Kaj je Kraussa napotilo tako obširno se baviti s Puklerjevo knjigo, o kateri trdi, da je brez vse vrednosti, to nam razlaga sam. „Ich würde diesem herrn gewiss keine zeile widmen —“ pravi — „wäre er nicht leider gottes in meiner heimat als fenstereinschläger und krawallmacher eine persönlichkeit von bedeutung geworden.“ In to ni menda v kaki opazki, ampak to stoji v kontekstu knjige, katero je antropološko društvo, tedaj znanstven zavod, tiskano poslalo po svetu. Ubogo antropološko društvo!

Dr. J. Babnik.

(Konec prihodnjic.)

III.

Spomenica tisočletnice Metodove smrti. Spisal dr. Fr. Kos. Na svetlo dala Sl. Matica, Ljubljana 1885, IV + 174 str.

Kakor „Mohorjevo društvo“, takisto se je hotela tudi „Slovenska Matica“ letos posebno spominjati tako usodepolnega dogodka za kulturni razvoj ne samó slovenskega naroda, nego malone vseh Slovanov, kakor je bila smrt sv. Metoda in nji sledeče preganjanje slovenske liturgije in slovenske knjige. Izvestno je „Matica“ vsem svojim članom jako uslužila, da jim je podala tako času primerno in korenito spisano knjigo, g. pisatelju pa smo dolžni posebno hvalo, da je naše znanstveno slovstvo obogatil s tako izvornim in temeljitim delom.

Knjiga nam podaja mnogo več, nego obeta na prvi pogled nje naslov. V resnici ona ne opisuje samó življenja sv. Cirila in Metoda ter njih zaslug za kulturo panonskih in korotanskih Slovencev, nego ona obseza vso teritorjalno in politično zgodovino Slovencev v IX. stoletju. In ta zgodovina je sestavljena na podlagi neovržljivih, jako raztresenih in zato malo komu znanih virov; zato se ne dá ni tajiti, ni prezirati. G. pisatelj si je zaslužil s to knjigo ime kritičnega preiskovalca, dobrega opazovalca in vestnega poročevalca.

Po mnenji podpisanega poročevalca ustregel bi bil pisatelj zeló vsem izobraženim Slovincem in njegovo delo postalo bi bilo še popolnejše, da se je tudi na cerkveno zgodovino naših dežel v IX. stoletju neko-

Drugi katoliško-slovenski pisatelj v ôni dobi pa je Andrej Recel, župnik na Raki (zap. jug. zap. od Krškega), kateri je leta 1582. poslovenil, a v rokopisu zapustil štajerski vinogradski zakon naslovljen: Gornik Buqui od krailaue Suetlosti offen innu poterien general inu pri- uilegium is nou u slauenfki iefigk fstulmazhan skufi Andrea Rezla far- mostra na Rakj. Anno 1582. Rokopis, najden v neki knjigi bivšega Dolskega arhiva, kateri je sedaj v deželnem muzeji v Ljubljani, ima 27 listov fol. in „Lj. Zvon“ II. 251 to „do zdaj povsem neznano prelogo naznanjajoč, piše, da je „osobito zaradi jezika zanimljiva, kajti v nji se nahajajo i starinske, še Trubarju neznane oblike in mnoge besede, dosedaj pogrešane.“

Razven tega se omenjajo še neke zabavljive pesni o „Juriji Kobili“ in o drugih, okoli leta 1575., o katerih Ljubić II. 552 méni, da so bile verjetno plod jezuvitskega peresa. Valvasor trdi, da je ta iz starih pesmij in ljudskih pripovedek znana psovka „Jurij Kobila“ ve- ljala Juriju Juričiču, nekateri drugi pa jo pridevajo Juriju Dalmatinu. „Pesni o Juriji Kobili so se pozabile in izvestno že tudi pogubile, kar je bilo zapisanih.“

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

Dr. Fr. S. Krauss: Sitte und Brauch der Südslaven. Wien, 1885. 8, XXVI. 682 str. (Konec.)

Celó privatnim v javnosti nepoznanim osebam, ki mu niso po godi, ne prizanaša. Kakor Poncij v kredo prišla sta mestni poglavar ter davkar iz Požege v to „znanstveno“ knjigo. Kraussu namreč ugaja, pripovestece, katere so menda vreden prinos za chronique scandaleuse v Požegi, pripo- vedovati svojim bralcem.

Prav po nepotrebnem dá frančiškanom v Požegi na str. 588. svoje knjige brco, čemur pa se ravno tako ne morem čuditi, kakor temu, da se na vse kriplje brani pripoznati, da je narodovo mišljenje judom ali „čivutom“ neugodno. Jukić nekoliko takega poroča — „die geschichtchen, die er erzählt, sind natürlich erfunden“, je odgovor Kraussov. Če konečno še omenim, da tudi Vuka Stefanovića Karadžića ne pusti v miru — „bücher-

den. Gewiss wäre es auch sprachlich sehr interessant zu untersuchen, inwieweit Pachenecker Trubers Sprache adoptirt hat.“ (vid. „Lj. Zvon“ III 607). In S. Ljubić pravi: „S-ove knjige jasno je, da su Jezuvite i prije g. 1595, naime kad su u Sloveniju uvedeni, pisali i tiskali diela u slovenskom jeziku.“ (II. 551). Ali: Pahe- nekar je bil „sacerdos Cistiriensis ordinis.“ ne S. J.!

¹⁾ Prim. „Lj. Zvon“ I. 776.

macherei“ imenuje njegovo delovanje, bode prav umevna kritika v „Viencu“ kjer med drugim berem: „ako misli g. pisac nabacivati se blatom na poštenje drugih uglednih ljudi, da tako digne svoj ugled i postigne svoje svrhe, mi mu zbilja čestitamo.“

Sebe in prijatelje svoje povzdigavati, to pisatelj ume. Omenjal sem že, da kaj rad pripoveduje vse malenkosti, ki se tičejo njegove osebe. Iz te knjige zvédamo, kje se je pisatelj rodil, kje studiral, kje zadnji čas potoval itd. itd.

Zvédamo tudi, da je bil jedenkrat kupec, kar je prav važno, kajti zarad tega si lahko tolmačimo čudno opomnjo na str. 493. Kraussove knjige. Pri pitalici: „Koliko za čovjeka vrijedi svoja žena? — Najgora da je sto groša, a prava i dobra za po čovečkog života“, dodaja k besedi „sto groša“ to-le opomnjo „das sind 10 gulden ö. w. = 16 mark 72 pf. nach dem heutigen course“. Za bivšega kupca je menda zanimivo znati, kakov je kurz nemških mark, zavoljo točnosti pa še bi trebalo dodatka, od katerega dné je ta kurz — slavistu je stvar manjše vrednosti.

Kar se tiče pohvale, katero deli Krauss prijateljem svojim, o nji molčim, kajti dotični gospodje so na tem povse nedolžni ter ne maram s publikacijo imen tudi njih v dotiko spraviti z ostro obsodbo te knjige. Naj le toliko omenim, da je Krauss prevel povest jednega svojih prijateljev v nemščino in glej, ta do sedaj literarnemu svetu nepoznani pisatelj postane v Kraussovi knjigi „der vorzüglichste schilderer südslavischen volkslebens“.

Posebno navdušen je Krauss za lepo svojo nemščino, za lepe prevode narodnih pesmij, katere on podaja in ki se tako odlikujejo od vseh poprejšnjih, kajti Kraussov prevod je „einfach, klar und möglichst anschliessend an das original“, v tem ko mu na pr. Talvy ne zná dovolj nemščine, — „könnte deutscher sein“ pravi o njeni prestavi. Potrudil sem se zvezati bralcem tudi v tem oziru šopek prav dehtečih cvetlic iz Kraussove knjige.

Tako n. pr. čitam na stráni 255. „zuweilen, wenn die verfolger den entführer mit dem mädchen im dorfe nicht antreffen, zünden sie an demjenigen, für den das mädchen geraubt wurde, ihm und oft auch seinen anverwandten, haus und hof und alles, was brennen kann,“ ali na stráni 294. „was das weib mitgebracht hat, das gehört ebenso nur ihr, als dem manne sein eigenes vermögen nur ihm gehört“. Iz ozira na prostor, ki je ti oceni odmerjen, ne morem več vzgledov podajati; kogar zanimajo, naj blagovoli pogledati v knjigo, kjer jih je na izbiro; opozoril bi posebno na str. 417., 436., 538. itd. Rad priznavam, da se človeku v naglici — pet mesecev za 42 tiskanih pol! — lahko to ali drugo pripeti, ali zakaj je g. pisatelj svoji knjigi na škodo tako hitel? Pri malo vestnejšem pregle-

davanji rokopisa bi bile izginile gotovo tudi besede in fraze, ki sedaj zelo kaže knjigo. Tako n. pr. bekaantın, verwandtin, söhnerin (za sinaho), ali pa v znanstvenih knjigah neobičajni izrazi: „moos“ za denar, „fremder quark, geschwollene darstellung, sich über etwas giften, sich jemanden aufzwicken, schofel, beschummeln, wollbandel, hosenbandel“ itd. In o taki pisavi trdi Krauss „das ist echte, gut deutsche ausdrucksweise . . . ich scheue mich gar nicht, allmällig der volksthümlichen redeweise zur geltung zu verhelfen“ — prav, samo prosili bi, v znanstvenih, Jugoslovanov se tikajočih delih ne rabiti izrazov, ki so menda v jargonu dunajskega Salzgrieszsa „volksthümlich“, a drugod ne. V ozki zvezi s tem je drugo, kar mi je omeniti. Želel bi namreč, da je Krauss na mnogih mestih, kjer je figovega peresa prav treba, menj gostobeseden. In če se je pisatelju zdelo potrebno, podati primere takih pesmij in prislovic, naj bi bil vendar določneje, nego je to storil, naglašal, ka je te baže pesništvo doma v Slavoniji ter po bivši Krajini, kjer je soldateska popačila narod, da pa je drugod narodu tuje. Posamezne osebe bodo se povsod nahajale, katerim ugajajo take „godčevske“, toda narodne niso. Takih pesmij o predmetih, ki so navadni govorici nepristopni, narod ne poje. Zavoljo tega bi prosil tudi pisatelja, naj nikar ne stori, s čimer nam na strani 140 svoje knjige preti; prosil bi ga, naj ne izdá svoje zbirke takih pesmij. Iz knjige namreč zvédamo, ka sta mu neki prijatelj in neka prijateljica (!) nabrala precěj take snoví, o kateri pisatelj sam pravi: „ich besitze hundertundfünfzig der unflätigsten volkslieder (!?) gerade aus der ehemaligen Militärgrenze. Die priapieen, welche Salmasius einst zusammengestellt, sind, meiner sammlung gegenübergehalten, erbauungslieder für heranreifende jungfrauen“ — Heinrich, mir graut vor dir!

Zamolčati ne morem, da je dotekla Slovence dvojbena čast, da se z ozirom na dostojnost najostudnejša pripovedka njih tiče. Kogar zanima tako berilo, naj si ga poišče na str. 405. Tam se podaja govor pozavčinov, kakor je baje običen po murskem polji na Štajerskem. Dobil je Krauss stvar iz še ne tiskane zbirke prof. Valjavca in zbog tega ne dvojim, da sta pozavčina menda res kedaj nekje tako govorila. Toda verjemite mi, slišal sem v istem kraji, za katerega Krauss poroča, že obilico pozavčinov, povpraševal in pozvedaval sem o stvári mnogo, toda o tako ostudni govorici ni sluha ni duha, in ako bi se drznil kdaj pijanec jednake „recht lustige reden“ podajati svatovski družbi, kakor so v Kraussovi knjigi objavljene, takoj bi posvetili poslušalci takemu človeku.

Naj h koncu še izpregovorim o tem, kako je Krauss v svoji jugoslovanskim običajem posvečeni knjigi pisal o našem narodu — „die Neuslovenen“ nas vedno imenuje. Ker zadrug med Slovenci več ni in se torej

pisatelju v tem oddelku ni bilo treba na Slovence ozirati, pričakoval sem, do bode drugod, barem tam, kjer najobširneje govori ob vseh panogah jugoslovanskih, pri ženitvanjskih obredih namreč, kaj več povédal o Slovencih. Toda Bogišičev „Zbornik“ kakor tudi tistega pisatelja spis „o važnosti sakupljanja itd.“ le malo o Slovencih podajata, v Valjavčevi zbirki menda pisatelj tudi ni preveč našel, in zatorej nam odreka kar vse posebne ženitovanjske obrede. „Es klingt fast unglaublich, selbst die slavischen bezeichnungen der würdenträger bei einer hochzeit sind deutschen benennungen gewichen“, piše na str. 342. Ne tajim, da se res izrazi „kranceljungfrava“ itd. nahajajo tu in tam med Slovenci, ali obični so vendar domači izrazi, in čudno, ravno na nemški meji, po Slovenskih goricah na Štajarskem ne slišiš nemških, ampak samó domače izraze kakor: svatervca, starešina, pozavčín itd. Tam je tudi še precèj prav zanimivih ženitovanjskih obredov ohranjenih, kateri so v odločnem protislovju s Kraussovo trditvijo: „die eigentliche hochzeit bietet (pri Slovencih namreč) nichts sonst erwähnenswerthes, da sie in der kneipe ihren abschluss findet“. Par vrstic za temi besedami citira Krauss Valjavca „gda so že blizo doma, ne grejo v časih jest ampak v bližjo krémo.“ Da se torej v krémi le okrepčajo ter potem domóv gredó, kjer svatkovine trajajo navadno dva do tri dni, to je znano vsakomu, ki se je s stvarjo tudi le površno pečal. Da bi se g. Krauss bil malo potrudil, našel bi n. pr. v „Slovenskem Narodu“ l. 1878. (listek od 13. do 15. marca) prav točen in zanimiv popis ženitbenih običajev med Slovenci na murskem polji. To polje pa ni menda Kraussov „Murland“. Z geografijo je namreč naš pisatelj nekako v protivji ali pa tudi v tem zbog naglice svoje ni mogel zatajati značaja, ki prevlada po vsi knjigi. Valjavec podaja, kakor znano, svoje poberke v narečji kraja, v katerem jih je nabral, ter tudi imena krajev navaja v obliki, katero rabi narod. Krauss porablja Valjavčevo zbirko, a ker pravljice prevaja na nemški jezik, moral je to tudi storiti kar se tiče krajevnih imen, ali vsaj dodati kako opomnjo, da bode dotični bralec, ki hoče rabiti Kraussovo knjigo, vendar znal, kje se ta ali óna pravljica, navada itd. nahaja. Kateri nemški antropolog pa bode v stanu zadeti, kateri kraji so to: Čakovec im Murlande, Lotmerg in Steiermark, in der umgegend von Rogatec, St. Bolfank im slovenischen Steiermark itd. Še Slovincu, ki zna, po katerih krajih nabira Valjavec, bode menda težavno najti pravi „St. Bolfank in Steiermark“, kako pa bode to tujcu mogoče?

Ako še omenim, da je Kraus zasledil novo izdajo slovenskih narodnih pesmij — „das hochzeitslied, welches . . . auch in der sammlung von Blaznik (1839 bis 1844) durch einige schöne stücke vertreten ist“ — ter zgodovinarja Kranjske Linnhardta (sic!), mi menda ne bode treba še

več poročati o temeljitosti, katero nahajamo v Kraussovi pisavi, ako o Slovencih govori.

Da napósled v kratkem izrečem sodbo svojo o knjigi: kar je v nji dobrega, ni novo in kar je v nji novega, ni dobro; posebno takrat ne, kadar je to novo Kraussova last in ni posneto iz zbirk, katere so mu bile po prijaznosti raznih nabirateljev na razpolaganje. Krauss pravi, da je pisal knjigo svojo le za misleče ljudi — „für nicht denkende menschen ist dieses buch nicht geschrieben worden“ — to povse akceptiram, pa omeniti moram, da sem dosedaj zmerom bil tega mnenja, da se znanstvene knjige pišejo le za „denkende menschen“. Upajmo torej, da bode knjiga samó „mislečim ljudem“ prišla v roke! Ti bodo ljuljiko hitro spoznali, kajti prirodna krasota in bogastvo jugoslovanskega narodnega življa je tako velika, da je tudi polivka, katera je v ti knjigi razlita čeznjo, ni mogla utopiti. Komur je resno za stvar, temu bode Kraussova knjiga napotek, da se uči jezika, ali da sploh skrbi dobiti avtentične vire. Če bode Kraussova knjiga ta vseh imela, potem smo nje lahko vkljub vsem njenim hibam veseli. Ali tega nas Bog obvaruj, da bi bila ta knjiga vir narodnega običajnega prava za tuje učenjake, ali pa, da bi po znanstveni vrednosti ter po pisavi te knjige tujci našo jugoslovansko znanost in znanstveno pisavo sodili.*)

Dr. Janko Babnik.

III.

Spomenica tisočletnice Metodove smrti. Spisal dr. Fr. Kos. Na svetlo dala Sl. Matica, Ljubljana 1885, IV + 174 str.

(Konec.)

Iz Konstantina zvédamo torej o leži Velike Moravske le toliko, da se je ona razprostirala na desni strani srednjega Dunava tja doli do izliva Drave, torej po stari Panoniji (razven njenega zapadnega in južnega dela. Životopisec sv. Klementa iz X. stoletja spominja izrecno „panonsko Moravijo“ (*Μοραβία της Πανονίας*) in fuldski letopisi (Pertz M. G. I.) imenujejo leta 901. Panonijo ali iztočno Korotanijo južni del Velike Moravske, („interdum vero Ungari australem partem regni illorum (i. e. Moravorum) Carantanum, devastando invaserunt“). Tudi brezimni tajnik kralja Bele (Endlicher, Gesta Hungarorum 8. pg. 134, 186) govori o „moravskih Korotancih“ (*Carinthinorum Morouanensium fines*) in s tem se ujema, kar

*) G. dr. Janko Babnik nam je to poročilo o dr. Kraussovi knjigi poslal že lansko pomlad, a natisnili smo je šele zdaj, ker prej nismo imeli prostora. To poudarjamo zategadelj, ker je g. prof. dr. Jagič pred nekoliko meseci o dr. Kraussovi knjigi razglasil kritiko (Archiv f. slav. Phil. VIII. 612—632), ki se v mnogih točkah popolnoma ujema z dr. Babnikovo in bi zatorej lahko kdo mislil, da je dr. Babnik poročilo svoje posnel po prof. Jagičevem spisu.

Uredn.